

El mil·lenni que ve

**Ramon Camats
i Guàrdia**
Professor de filosofia

29

No sóc un astròleg que llegeix el futur en els moviments dels planetes, ni un endeví que sap llegir averanys ocults en les pedres o en les vísceres de certs animals. Així doncs, no puc predir cap futur, no puc anticipar ni en esborrany el que s'esdevindrà el proper mil·lenni per bé que el tinguem a tocar. A banda de les meves evidents limitacions com a pitonís crec que hi ha una altra raó, aquesta de pes, que impedeix que parli del futur que ens espera: no crec en cap mena de llei històrica que permeti fer bestretes de l'esdevenidor sota principis de regularitat en el canvi o devenir històric. No crec que cap llei pugui encotillar la dinàmica social del passat o del present, la qual amb prou feines podem descriure amb passadora exactitud. No crec tampoc, per tant, que puguem prescriure al futur cap regularitat ni norma; res no ens permet afirmar que el futur serà semblant al passat ni que les mateixes causes tindran indefectiblement els mateixos efectes. Això només ho podem fer, i amb reserves, quan parlem de la matèria inert.

Parlar del mil·lenni que estem a punt d'encetar convida a dir que aquest fet purament cronològic només té sentit per a l'anomenat món occidental cristià. Efectivament, som a l'any 1998, després de qui? Per a nosaltres, evidentment, després de Crist, però no és pas així entre els musulmans, que ara estan en el 1419, ni entre els seguidors de Confuci, ni tampoc seria així entre els francesos si no hagués estat per Napoleó, que abolí el calendari republicà instaurat per la Convenció en 1793, aquell tan bonic i ajustat a la naturalesa, amb uns mesos d'hivern que s'anomenaven: nivós, plujós i ventós. Està clar que cada sistema cultural situa el començament de la pròpia història en el fet que el definexi millor.

Tot ordre temporal és merament simbòlic car les dates i aniversaris només tenen sentit i,

per tant, valor, per a aquells que les vivencien com a part de la pròpia història. El temps per a nosaltres és una línia recta amb un començament —la creació— i un final —el final dels temps, el "judici final"—, el dia de l'ira en que, segons resa el text de la missa de difunts en cant gregorià, el món es desfarà en cendres. En canvi, per a la cosmovisió grega precristiana, la noció d'un temps lineal era completament estranya. El temps, mesura de l'existent, més vinculat a la naturalesa que a l'esperit, era concebut com un anell, com un cercle, on tot revenia incansablement en un etern retorn.

La nostra especial concepció del temps ha afavorit certes reflexions filosòfiques que val la pena mencionar. La més enginyosa és la historicista i el seu més eminent representant fou Hegel. Aquest pensador alemany concebia la història com un procés a través del qual la raó s'havia anat desplegant i imposant en el món. Certament, Hegel va fer l'intent de definir o d'interpretar la història europea, a través de la història de l'esperit com un procés evolutiu on es trobaven integrats els passos anteriors i on adquirien, tots, un sentit determinat. El mestre del pensament dialèctic afirmava que el progrés intel·lectual, polític i moral de la humanitat era un fet incontrovertible. En un mot, la idea de progrés rau en la consideració que, malgrat les contradiccions del devenir històric, cada nova situació conserva la part de les etapes anteriors que mereix ser mantinguda, de tal manera que sempre hi ha acumulació del més positiu de cada moment. Des d'aquesta perspectiva, tot present és sempre millor que tot passat i tot futur millor que el present car aquell representa la culminació de tot el passat que arrossega.

Des del punt de vista filosòfic, el progrés sempre s'ha personalitzat en la raó. La Il·lustració, en el sentit de pensament en continu progrés